

JACK LONDON

Tulák po hvězdách

AL
press

edice

KIOKAN

JACK LONDON

**Tulák
po hvězdách**

edice

KLOKAN

Translation © Jan Mrlík, 2014
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu THE JACKET (THE STAR ROVER),
publikovaného roku 2005 v rámci Projektu Gutenberg
na <http://www.gutenberg.org/dirs/1/1/6/116>,

přeložil Jan Mrlík

Redakční úprava Lukáš Foldyna

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Elektronické formáty Dagmar Wankowska

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokan, 2014

shop@alpress.cz

Vydání první

ISBN (pdf) 978-80-7543-156-1

KAPITOLA I

Celý život jsem měl povědomost o jiných dobách a jiných místech. Věděl jsem také o jiných osobách, které se ve mně skrývaly. A věř, můj čtenáři, že ty jsi na tom stejně. Vrať se ve vzpomínkách do dětství, a zjistíš, že tu povědomost, o které mluvím, jsi jako dítě prožil i ty. Tehdy jsi ještě nebyl hotový, zkrystalizovaný. Byl jsi tvárný, tvá duše byla nestálá, tvoje vědomí a identita se teprve formovaly – věru, formovaly a zároveň jsi na to zapomínal.

Mnoho jsi zapomněl, můj čtenáři, a přece – když čteš tyto řádky – si matně připomínáš mlžné průhledy do jiných míst a časů, do nichž jsi kdysi v dětství upíral pohled. Dnes ti to připadá jako sny. Ale jestliže to, co jsi tehdy zažíval, opravdu byly sny, odkud pramenila jejich podstata? Naše sny jsou groteskní míchanicí věcí, které známe. Matérie našich nejzřetelnějších snů pramení z osobních zkušeností. Jako dítěti, maličkému dítěti, se ti zdálo, že padáš z ohromné výšky; snil jsi o tom, jak plachtíš vzduchem jako něco, co je předurčeno k létání; lezoucí pavouci a slizovití tvorové se spoustou nožek tě uchvacovali do tenat svých pavučin; slychal jsi cizí hlasy, vídal divné tváře, děsivě povědomé, a hleděl jsi na odlišné východy a západy slunce, než jaké vídáš teď, a když poctivě zavzpomínáš, i jiné, než jsi kdy v životě spatřil.

Nu dobrá. Ty kratičké dětské vhledy ti nabízely jiné světy, odlišné životy a věci, které jsi v tomto výlučném světě,

kde žiješ svůj výlučný život, nikdy nespatriš. Odkud je tedy znáš? Z jiných životů? Z jiných světů? Je možné, že až přečteš všechno, co tu napíšu, dostaneš odpovědi na tyhle zmatené úvahy, jež jsem před tebe navršil; podobné tě ale jistě napadaly ještě dřív, než jsi četl tyhle řádky.

Wordsworth to také vnímal. Nebyl ani věštec, ani prorok, jen obyčejný člověk jako ty nebo kdokoli jiný. Co znal on, víš i ty a každý jiný člověk. Ale on to nejdůležitěji vyjádřil v jedné pasáži, která začínala: „Ani v naprosté nahotě, ani v úplném zapomnění...“

Ach ano, tady, ve vězení, se kolem nás shlukují stíny, podoby čerstvě zrozených věcí, ale až příliš brzy na ně zapomínáme. A přece, když jsme ještě byli opravdoví novorozenci, pamatovali jsme si jiné časy a jiná místa. Jako bezmocní kojenci v náručí nebo batolata lezoucí po podlaze jako čtyřnožci jsme snili o létání vzduchem. Ano – a zakoušeli jsme mučení a trýznění nočních můr plných strachu z šera a děsivých tvorů. Nás coby malé děti tížil strach, ale i vzpomínky na někdejší obavy; a vzpomínka, to je zkušenost.

Co se mě týče, na samém začátku knihy mého života, v oné něžné době, kdy jsem jen vydával zvuky spojené s hladem a spánkem, už tehdy jsem věděl, že jsem byl tulákem po hvězdách. Ano, já, jehož rtíky ještě neuměly zašišlat slovo „král“, jsem si pamatoval, že jsem kdysi býval královským synem. Co víc, vzpomínal jsem si, že jsem býval otrokem a synem otroka a krk mi obepínal železný obojek.

A to není všechno. Když mi byly tři roky, a čtyři a pět, pořád jsem to ještě nebyl já, jako jsem teď. Teprve jsem se utvářel jako těkavý duch, který ještě nezchladl do pevného tvaru v kadlubu mého vlastního těla a času a místa. V tomto údobí se ve mně svářilo všechno to, čím jsem byl v předšlých deseti tisících životech, a v mém nitru vířila různá proudění v úsilí začlenit se do mého já a stát se mnou.

Zdá se to poněkud bláznivé, co? Ale pamatuj, čtenáři, o němž doufám, že se mnou pociťuješ do dálek, napříč časem i prostorem, pamatuj, prosím, že jsem o těchto záležitostech mnoho přemýšlel. Za noci plných krve a roky trvající temnoty, z níž mi na těle vyrážel pot, jsem se setkával se svými mnohými já a k jejich osudům jsem přihlížel, když jsem rozmýšlel o svých početných jiných existencích. Prošel jsem si peklem všech svých životů, abych ti zprostředkoval zvěsti, které se mnou budeš sdílet v bezstarostné, pohodlné hodině strávené nad těmito stránkami, až budou vytištěny.

Tedy, abych se vrátil k věci, říkal jsem, že v době, kdy mi bylo tři, čtyři a pět let, jsem ještě nebyl sám sebou. Teprve jsem se jím stával, jak jsem přijímal tvar v kadlubu svého těla, a všechna ta mocná, nezničitelná minulost se slévala do směsi mého já a měla rozhodnout o tom, jakou podobu to stvoření nakonec nabude. Nebyl to můj hlas, který křičel do noci v děsu z jemu známých věcí, které jsem však já vskutku nevěděl a ani vědět nemohl. Totéž platilo pro mé dětské zlosti, lásky a veselí. Skrze můj hlas křičely jiné hlasy, hlasy mužů a žen z minulého času, vycházely ze všech těch šerých zástupů mých předků. A zavrčení, které jsem vyloudil ve zlosti, se mísilo s vrčením šelem starších než hory, a šílené ječení, provázející mou dětskou hysterii a hněv odrážející se v rudé tváři, tvořilo akord s krutým, tupým křikem šelem z časů před Adamem a před geologickými proměnami.

Tak, a tajemství je venku. Rudý hněv! Ten mě dohnal až sem, do současné situace. Kvůli němu mě po několika krátkých týdnech vyvedou z téhle cely na vysoké místo s propadlístěm v podlaze, kde se pod stropem vyjímá dobře vytažený provaz, a tam mě pověsí za krk, dokud nezemřu. Rudý hněv mě pokaždé zničil, ve všech mých životech, protože rudý hněv je mým děsivým, katastrofálním dědictvím z časů slizkých tvorů z počátku světa.

* * *

Nejvyšší čas, abych se představil. Nejsem pošetilec ani blázen. Chci, abyste tohle věděli a uvěřili mi věci, které vám budu líčit. Jsem Darrell Standing. Nemnozí z vás, kteří tohle budete číst, si na mě okamžitě vzpomenou. Ale většině, zejména cizincům, se s dovolením trochu představím. Před osmi lety jsem působil jako profesor agronomie na zemědělské fakultě Kalifornské univerzity. Před osmi lety ospalým univerzitním městečkem Berkeley otřásla vražda profesora Haskella, k níž došlo v jedné z laboratoří fakulty důlního inženýrství. Pachatelem byl Darrell Standing.

Já jsem Darrell Standing. Chytili mě při činu. Nehodlám teď rozebírat, co v té záležitosti s profesorem Haskelllem bylo správné a co špatné. Šlo o ryze soukromou věc. Podstatné je, že v návalu vzteku, posedlý tím katastrofálním rudým hněvem, jehož prokletí mě pronásleduje celé věky, jsem kolegu profesora zabil. Soudní spisy svědčí pro to, že jsem to udělal, a já s nimi pro jednou souhlasím.

Ne ne, za tuhle vraždu mě věšet nebudou. Za tu mi napařili doživotí. V té době mi bylo šestatřicet. Teď je mi čtyřiačtyřicet. Osm let mezi tím jsem strávil v kalifornské státní věznici v San Quentinu. Pět z těchto let jsem prožil ve tmě. Říkají tomu samotka. Muži, kteří pobyt v ní přežili, tomu říkají smrt zaživa. Ale během těch pěti let smrti zaživa se mi podařilo dosáhnout takové míry svobody, jakou poznalo jen málo lidí. Já, který jsem byl izolován důkladněji než kdokoli z ostatních vězňů, jsem se toulal nejen po celém světě, ale i v čase. Ti, kteří mě na směšných pár let uvrhli do malé špeľuňky, mi – ovšem zcela nevědomky – věnovali mnoho století. Je to tak – díky Edu Morrellovi mi bylo dopřáno pět let toulání po hvězdách. Ale Eda Morrella se týká jiná historie. Povím vám ji až později. Mám toho tolik, o čem bych chtěl vyprávět, že sotva vím, jak začít.

Nu, asi od začátku. Narodil jsem se na usedlosti v Minnesotě, k níž patřilo půl čtvereční míle půdy. Matka byla dcerou přistěhovalé Švédky. Jmenovala se Hilda Tonnessonová. Otec, Chauncey Standing, byl Američan ze starého rodu. Jeho kořeny sahaly k Alfredu Standingovi, který se zadlužil a zavázal se dluh odpracovat, nebo se prodal do otroctví, chcete-li, a jehož převezli z Anglie na virginské plantáže zhruba v době, kdy se mladý Washington vypravil na průzkum do pensylvánské divočiny.

Syn Alfreda Standinga bojoval ve válce za nezávislost, jeho vnuk zas ve válce, jež vypukla roku 1812. Od té doby snad nedošlo k žádnému velkému ozbrojenému konfliktu, v němž by nebojoval některý ze Standingů. Já, poslední Standing, který zanedlouho zemře bez potomků, jsem bojoval v naší poslední válce na Filipínách jako obyčejný pěšák, a abych mohl narukovat, rezignoval jsem na akademickou kariéru právě v době, kdy dozrával čas, abych získal místo profesora Nebraské univerzity. Dobré nebe, v době, kdy jsem podal rezignaci, jsem mohl pomýšlet na funkci děkana zemědělské fakulty – já, tulák po hvězdách, dobrodruh s horkou krví, Kain harcující stoletími, válečný kněz z nejuvzdálenějších dob, náměsíčný básník zapomenutých věků, dosud nezaznamenaných v člověkem psané historii lidstva!

A teď, coby mordýř přistižený při činu, sedím v oddělení vrahů ve státní věznici ve Folsomu, kde čekám na den, který určí státní mašinerie; tehdy mě státní služebníci odvedou pryč, do tmy, jak si bláhově představují – do tmy, které se obávají, do tmy, jež jim vnuká strašidelné a pověrečné představy; do tmy, která je přivádí, slintající a bědující, k oltářům jejich antropomorfních bohů, kteří se zrodili z jejich strachu.

Ne – nikdy nebudu děkanem žádné zemědělské fakulty. A přitom se v zemědělství vyznám. Byl to můj obor. Pro ten jsem se narodil, vyrůstal v něm, cvičil se v něm, až jsem dosáhl mistrovství. V tom spočívala povaha mého gé-

nia. Dokázal jsem už od pohledu vybrat krávu s vysokým obsahem tuku v mléce a pak jsem jenom Babcockovým testem prověřil moudrý úsudek svých očí. Jsem schoopen při pohledu ne na hlinu, ale na určitou krajinu stanovit kladné vlastnosti i nedostatky tamní půdy. Nepotřebuji žádný lakmusový papírek, abych rozhodl, zda je půda kyselá, či alkalická. Opakuji, v otázkách zemědělského hospodaření na nejvyšší vědecké úrovni jsem byl a dosud jsem geniální. Navzdory tomu stát, což zahrnuje i všechny jeho občany, věří tomu, že zahladí tuhle moji moudrost v konečné temnotě přičiněním provazu, který mi navlečou na krk, a prudkým trhnutím, o něj se postará gravitace – jenže tahle moudrost se ve mně líhla během tisíciletí a vyjevila se dřív, než stáda kočovných pastevců začala spásat příhodné pozemky kolem Troje!

Kukuřice? Kdo jiný se vyzná v kukuřici jako já? Při předváděčce ve Wistaru jsem dokázal, že je možné zvýšit každoroční výnos z úrody kukuřice ve všech okresech v Iowě o půl milionu dolarů. To je ale minulost. Nejednen farmář, který dnes řídí automobil, dobře ví, komu vděčí za to, že si to auto mohl koupit. Mnoho dívek s něžnou hrudí a chlapců s jasným čelem se dnes trápí nad středoškolskými učebnicemi, ale jen málokdo z nich má potuchy, že právě svým wistarským pokusem jsem jim umožnil vyšší vzdělání.

A co řízení statku! Odhalím plýtvání v podobě nadbytečných pohybů, aniž bych musel studovat jejich grafické záznamy, ať jde o celý statek, nebo o ty, kteří v něm pracují, rozložení staveb, nebo rozvrh práce dělníků na statku. K tomu problému jsem napsal příručku s názornými tabulkami. V této chvíli nad jejími rozloženými stránkami nepochybně vraští čela statisíce farmářů, ještě než uhasí poslední dýmku a jdou spát. A přitom jsem své vlastní tabulky překonával, takže mi stačil pouhý pohled, abych u člověka odhalil jeho predispozice, jeho tělesnou koordinaci a indexový zlo-mek nadbytečnosti jeho pohybů.

Zde musím ukončit první kapitolu svého vyprávění. Je devět hodin, a to se v oddělení vrahů zhasínají světla. I teď slyším tiché našlapování strážného v botách s gumovou podešví, jak mě přichází zkontrolovat, jestli ještě hoří má lampa na uhelný olej. Jako by obyčejný živáček mohl kárat člověka odsouzeného k smrti!

KAPITOLA II

Jsem Darrell Standing. Už nepříjemně brzy mě vyvedou ven a oběsí. Mezitím vypovím, co mám na srdci, a popíšu na těchto stránkách své zážitky z jiných časů a míst.

Po vyhlášení rozsudku mě poslali strávit zbytek „přirozeného života“ do věznice v San Quentinu. Zde jsem se projevil jako nenapravitelný. „Nenapravitelný“ je děsivý lidský tvor – aspoň takový je význam tohoto pojmu ve vězeňské psychologii. Nenapravitelným jsem se stal proto, že mi byly proti mysli zbytečné pohyby. Tohle vězení, jako ostatně všechny žaláře, bylo skandální, urážlivou ukázkou zbytečných pohybů. Poslali mě do tkalcovny juty. Zločinné plýtvání mě rozčilovalo. A proč by ne? Mou specialitou bylo eliminování zbytečných pohybů. Před třemi tisíci lety, ještě před objevením páry či vynalezením parou poháněného tkalcovského stavu, jsem hnul v babylonském vězení; a věřte mi, že nelžu, když vám povím, že za těch dávných dob jsme my, vězňové, tkali na ručních stavech daleko efektivněji než vězňové v parních tkalcovnách v San Quentinu.

To zločinné plýtvání mi bylo naprosto odporné. Vzbouřil jsem se. Snažil jsem se strážně přesvědčit o deseti či ještě více možných způsobech, jak si počínat výkonněji. Zapsali mě do hlášení. Potrestali mě samovazbou v kobce bez světla a bez jídla. Když mě propustili, snažil jsem se pracovat v chaosu nevykonnosti, který panoval v tkalcovnách.

Vzbouřil jsem se. Znovu mě poslali na samotku a navíc mi přidali svěřací kazajku. Roztáhli mi ruce i nohy, uvázali je za palce a pěkně v klidu mě zmlátili – chopili se toho pitomí vězeňští dozorcí, jejichž veškerá inteligence postačovala tak zrovna k tomu, aby jim ukázala, že jsem jiný než oni, a ne tak hloupý.

Dva roky jsem čelil tomuto bezduchému pronásledování. Pro člověka je strašné, když ho svážou a pak ho ohlodávají krysy. Omezení brutální dozorcí byli jako ty krysy a ohlodávali mou inteligenci, hryzali všechny ty jemné nervy, které mi zprostředkovávaly bystrost a vědomí. A já, v minulosti ten nejudatnější bojovník, jsem v současném životě vůbec žádným bojovníkem nebyl. Byl jsem farmář, zemědělský odborník, profesor dřepící za stolem, laboratorní dřič, který se zajímal jenom o půdu a zvyšování její úrodnosti.

Bojoval jsem na Filipínách, protože tradice Standingů vyžadovala, abych šel do války. Neměl jsem k vojenské službě ani nejmenší vlohy. Bylo naprosto směšné, jak se vpravovaly cizí škodlivé předměty do těl malých mužů tmavé rasy. Bylo komické přihlížet tomu, jak Věda vši moci svých výdobytků a rozumem svých vynálezců substituuje při násilném vpravování cizích předmětů do těl jiných lidí.

Jak říkám, kvůli poslušnosti tradic rodu Standingů jsem šel do války a zjistil jsem, že k účasti v ní nemám žádné nadání. Totéž brzy zjistili i mí nadřízení důstojníci, protože ze mě udělali poddůstojníka ubytovací služby, a jako úředník usazený u stolu jsem bojoval až do konce španělsko-americké války.

A právě proto, že jsem nebyl bojovník, nýbrž myslitel, mě plýtvání pohybem v tkalcovnách rozčilovalo do té míry, že jsem si jako „nenapravitelný“ vysloužil pronásledování ze strany dozorců. Lidský mozek je k tomu, aby fungoval, a já jsem byl trestán za to, že ten můj také funguje. Právě to jsem řekl správci věznice Athertonovi, když už má nenapravitelnost získala takovou proslulost, že si mě dal předvést

na kobereček do své soukromé kanceláře, aby se mě pokusil přesvědčit – tehdy jsem mu řekl:

„Milý pane, bylo by zcela absurdní myslet si, že vaši dozorcí, ti škrtiči kryš, dokážou z mé hlavy vytlout věci, které jsou jasné a definitivní právě jen v mém mozku. Celá organizace tohoto vězení je naprosto idiotská. Vy jste politik. Dokážete splétat politické nitky, které vás spojují s vlivnými lidmi v San Francisku a okresními činovníky, až z nich uplete úplatkářské křeslo, právě takové, v jakém teď sedíte, ale tkát jutu, to opravdu neumíte. Vaše tkalcovny zaostávají padesát let za současností...“

Ale proč v téhle tirádě pokračovat? – Protože nic jiného než tiráda to nebylo. Předestřel jsem mu, jaký je hlupák, a výsledkem bylo jeho definitivní rozhodnutí, že jsem beznadějně nenapravitelný.

Ani pes by si ode mě kůrku nevzal – však to rčení jistě znáte. Dobrá. Správce Atherton s konečnou platností potvrdil, že na mně není zbla dobrého. Stala se ze mě lovná zvěř. Svedl se na mne ne jeden prohřešek jiných odsouzených a já jsem za ně platil pobyt v kobce o chlebu a vodě, nebo tím, že mě na dlouhé hodiny zavěsili za palce tak, že jsem stál jen na špičkách, a každá z těch hodin se zdála delší než kterýkoli z těch životů, které jsem kdy prožil.

Inteligentní lidé dovedou být krutí. Primitivní lidé jsou obzvláště krutí. Dozorcí a všichni ti, kteří stáli nade mnou, až po správce věznice, byli tupé zrůdy. Jen si poslechněte, co všechno mi prováděli. Ve vězení byl zavřený jakýsi básník, odsouzenec s ustupující bradou a širokým čelem, degenerovaný poeta. Seděl za padělatelství. A byl zbabělec. Donášel dozorcům. Zkrátka práskačská svině – v písemném projevu profesora agronomie působí tyhle zvláštní výrazy jistě poněkud nezvykle, ale i vysokoškolský učitel se snadno naučí nová slova, když ho na zbytek přirozeného života zavrou do vězení.

Tenhle básník a padělatel se jmenoval Cecil Winwood. Už byl odsouzen víckrát, ale protože to byl uslintaný zbabělý

čokl, jeho poslední rozsudek zněl jenom na sedm let. Dobré jméno může tuhle dobu citelně zkrátit. Pro mě byla délka trestu rovna zbytku života. A tenhle žalostný zpotvořenec úspěšně přidal k mému doživotnímu trestu pořádný kus věčnosti jen proto, aby získal pro sebe několik krátkých let svobody.

O tom, co se odehrálo, bych měl vyprávět docela jinak, protože jsem se to dozvěděl až po úmorně dlouhé době. Tenhle Cecil Winwood velmi stál o to, aby získal přízeň kapitána vězeňské stráže, správce věznice, ředitelství věznic, komise pro podmíněné propuštění a kalifornského guvernéra, a tak vymyslel falešné obvinění, že se připravuje útěk z vězení. K tomu poznamenám tři skutečnosti: (a) ostatní věžňové Cecillem Winwoodem natolik pohrdali, že mu nedovolili vsadit ani unci tabáku Bull Durham v dostizích štěnic – což byl mezi odsouzcenci sport číslo jedna; (b) já jsem platil za člověka se špatnou pověstí; (c) pro svůj zfxixlovaný plán útěku z vězení potřeboval Cecil Winwood lidi se špatnou pověstí, vězně s doživotními tresty, zoufalce, nenapravitelné.

Jenomže odsouzcenci na doživotí nemohli Cecilia Winwooda vystát, a když za nimi s myšlenkou velkého útěku z vězení přišel, zasypali ho spoustou nadávek a posměšků a odehnali ho, protože pro ně byl jen mizerný donašeč. Ale nakonec se mu přece podařilo je obalamutit a dostal se pod kůži čtyřiceti nejzatrpklejších krimináláků ve věznici. Dolézal za nimi pořád dokola. Vykládal jim, jakou má ve vězení moc, protože ho ředitelství považuje za důvěryhodného, a také proto, že vedl vězeňskou lékárnu.

„Tak to vyklop,“ řekl Long Bill Hodge, horal s doživotním trestem za přepadení vlaku, který roky nemyslel než na to, jak by z vězení utekl, aby mohl zabít muže, který s ním loupež provedl, ale pak ji na něj hodil.

Cecil Winwood se Billovy výzvy chopil. Tvrdil, že na noc, kdy by se měl útěk uskutečnit, by mohl omámit dozorce.

„To jsou jen prázdný řeči,“ pravil Long Bill Hodge. „My to chceme vidět na vlastní oči. Omámíš dnes v noci na

zkoušku jednoho z dozorců. Třeba támhle Barnuma. Je to prevít. Včera zmlátil toho bláznivýho Chinka v uličce u cvo-kárny – a to ani nebyl ve službě. Dneska má noční šichtu. Tak ho dneska nadopuj, ať ho vyrazej z věznice. Předved' mi to a my si s tebou o tý věci promluvíme.“

Tohle všechno mi povídal Long Bill později v kobce. Cecil Winwood se bránil proti tomu, že by měl ukázkou zařídít hned. Tvrdil, že mu bude nějakou dobu trvat, než z lékárny ukradne ty prášky. Tak mu dopřáli víc času a on jim za týden oznámil, že je připravený. Čtyřicet otrlých chlapů s doživotními tresty čekalo, až dozorce Barnum během noční služby usne. A on skutečně usnul. Kontrola ho načapala, jak místo dozorcování vyspává, a za porušení pravidel služby ho propustili.

Taková ukáзка ovšem doživotní odsouzenec přesvědčila. Cecil Winwood však ještě musel pro svůj plán získat kapitána vězeňské stráže. Každý den mu chodil oznamovat, jak postupuje realizace plánu na útěk z věznice – všechno, co mu povídal, si ale vymyslel a vykonstroval jen ve svých představách. Kapitán žádal, aby mu podal nějaký důkaz, a Winwood mu ho poskytl. O všech podrobnostech jeho ukázky jsem se dozvěděl až o rok později, protože tajemná vězeňská intrika prosakovala na povrch velmi pomalu.

Winwood se holedbal, že má naprostou důvěru čtyřiceti doživotních vězňů zapletených do přípravy útěku. Tvrdil, že tihle chlapi už mají ve věznici takovou moc, že si koupili některé dozorce a ti začínají dovnitř pašovat automatické pistole.

„To mi musíš dokázat!“ reagoval kapitán vězeňské stráže.

A básník-padělatel mu uspořádal názornou ukázkou. V pekárně se běžně pracovalo i v noci. Jeden z odsouzených, pekař, měl první noční směnu. Byl to kapitánův konfident a Winwood o tom věděl.

„Dneska v noci,“ řekl kapitánovi, „přinese Summerface tucet automatických čtyřiačtyřicetek. Příště zase dodá stfeli-

vo. Ty pistole mi předá dneska v noci v pekárně. Máte tam svého donašeče. Ten vám zítra přinese hlášku.“

Strážný Summerface byl kus chlapa, venkovský balík z okresu Humboldt. Byl to prostoduchý, dobrosrdečný trouble, který si nedělal vrásky z toho, že odsouzencům sem tam propašuje nějaký tabák, aby si přišel na pár dolarů. Toho večera se vrátil z výletu do San Franciska a přinesl s sebou patnáct liber vynikajícího cigaretového tabáku. Nebylo to poprvé, a tohle zboží zpravidla předával Cecilu Winwoodovi. Také toho večera bez nejmenšího rozmyšlení v pekárně odevzdal Winwoodovi poslední dodávku. Byl to velký balík nevinného tabáku zabalený v silném papíru. Pekař, který donášel dozorcům, ze svého úkrytu předávku balíku viděl a ráno to hlásil kapitánovi vězeňské strážě.

Mezitím ale přebujelá představitost básníka-padělatele nezahálela. Vymyslel trik, který mě stál pět let v samotce a který mě nakonec dovedl až do téhle cely, ve které teď píšu. A po celou tu dobu jsem o tom vůbec nic nevěděl. Netušil jsem, že nalákal čtyřicet chlapů odsouzených na doživotí k účasti na smyšleném plánu útěku. Opravdu jsem neměl o ničem nejmenší tušení. A ti ostatní věděli jen velmi málo. Odsouzení s doživotními tresty neměli ani zdání, že je Winwood takhle podrazil. Kapitán vězeňské strážě nevěděl, že tenhle podraz už se týká i jeho. Summerface byl ze všech nejnevinější. Jeho svědomí v nejhorším případě mohlo tížit, že do vězení pašoval neškodný tabák.

A teď k tomu pitomému, blbému triku Cecila Winwooda. Dalšího dne ráno, když potkal kapitána, tvářil se jako triumf sám. Jeho představitost už zase zapracovala naplno.

„Takže ty věci sem skutečně přišly, zrovna jak jsi říkal,“ řekl kapitán.

„A je toho dost, aby se s tím dala vyhodit půlka věznice do luftu,“ pravil Winwood přesvědčivě.

„Dost čeho?“ vyptával se kapitán.

„Dynamitu a rozbušek,“ blábolil ten cvok. „Přes sedmnáct kilo. Váš práskač viděl, jak mi to Summerface předával.“

Kapitán stráže v té chvíli musel být na mrtvici. Vlastně by mi ho mohlo být líto – víc než sedmnáct kilo dynamitu volně k máni uvnitř věznice!

Kapitán Jamie – to byla jeho přezdívka – prý si sedl na židli a popadl se oběma rukama za hlavu.

„Kde je to teď!“ vykřikl. „Chci to. Okamžitě mi to přines.“

V té chvíli Cecil Winwood pochopil, jaké chyby se dopustil.

„Schoval jsem to,“ zalhal – musel teď lhát, protože neměl nic než tabák po malých balíčcích, který už se obvyklými cestami dávno rozptýlil mezi vězně.

„No dobrá,“ řekl kapitán Jamie, když se trochu sebral. „Zaved’ mě k tomu – okamžitě!“

Jenže žádná skrýš silných výbušnin, ke které by ho Winwood zavedl, neexistovala. Nic takového nebylo a nikdy neexistovalo jinde než v pitomé hlavě toho mizerného Winwooda.

Ve velké věznici, jako je San Quentin, se vždycky najdou místa, kde se dá leccos schovat. A jak Cecil Winwood vedl kapitána kriminálem, musel rychle něco vymyslet.

Jak později dosvědčil kapitán Jamie před ředitelskou komisí a jak dosvědčil i Winwood, cestou ke skrýši Winwood řekl, že schoval dynamit společně se mnou.

A já, kterého zrovna po pěti dnech propustili ze samoty a měl jsem za sebou osmdesát hodin ve svěrací kazajce, já, u kterého i tupí dozorcí poznali, že jsem příliš slabý na to, abych mohl nastoupit do tkalcovny, já, jemuž povolili volný den, abych se mohl sebrat z toho příšerného trestu – já jsem byl označen za člověka, který pomáhal schovat sedmnáct kilo neexistujících trhavin!

Winwood vedl kapitána Jamieho k místu, kde měl být údajný úkryt. Pochopitelně tam žádný dynamit nenašli.

„Proboha!“ lhal Winwood. „Standing mě podrazil! Vyzvedl tu zásilku a nacpal ji někam jinam.“

Kapitán pronesl pádnější výrazy než „proboha!“. Načež v něm vzkypěla zlost, ale naprosto chladnokrevně odvedl Winwoda do své soukromé kanceláře, zamkl dveře a děšivě ho zmlátil – to všechno vyšlo najevo při slyšeních před ředitelskou komisí. Ale k těm došlo až později. V té době, přestože ho kapitán řezal ze všech sil, Winwood přísahal, že to, co řekl, je čistá pravda.

Co kapitánovi Jamiemu zbývalo? Věřil, že se mu po věznici toulá sedmnáct kilo dynamitu, který má k dispozici čtyřicet zoufalých odsouzenců na doživotí, a ti připravují hromadný útěk. Ano, také Summerface putoval na kobereček před kapitána, a přestože trval na tom, že v balíku byl jen tabák, Winwood stále přísahal, že šlo o dynamit, a uvěřili mu.

V této fázi jsem do děje vstoupil já, či spíš jsem z něho odešel, protože mě zase odvedli ze slunce a denního světla do kobek, a v samotkách jsem pak hnil pět let bez slunce a téměř úplně bez denního světla.

Byl jsem z toho zmatený. Teprve nedávno mě vytáhli ze samotky a ležel jsem na zádech, mučený bolestí, ve své běžné cele, a už mě zase vlekli do kobky.

„Teďka je dynamit v bezpečí,“ povídal Winwood kapitánovi Jamiemu, „i když nevíme, kde je. Standing je jedinej člověk, kterej to ví, a z kobky to nikomu nemůže vzkázat. Ti chlapi jsou nachystaní k útěku. Můžem je čapnout rovnou při činu. Je na mně, abych rozhod, v který chvíli to začne. Řeknu jim, že na to vlítnem dneska ve dvě v noci, že napřed nadopuju dozorce a pak jim poodmykám cely a rozdám pistole. Jestli dneska ve dvě v noci nepřistihnete těch čtyřicet, který vám vyjmenuju, jak jsou oblečený a připravený zdrhnout, tak mě můžete do konce trestu zavřít na samotku, kapitáne. A až bude se Standingem v kobkách i těch čtyřicet chlapů, bude na hledání dynamitu času habaděj.“

„I kdybychom měli věznici rozebrat kámen po kameni,“ chrabře dodal kapitán Jamie.

To se stalo před šesti lety. Za celou tu dobu pochopitelně nikdy nenašli výbušniny, které neexistovaly, ačkoli obrátili věznici tisíckrát vzhůru nohama, jak po nich pátrali. Nicméně správce Atherton až do posledního dne svého správování pevně věřil, že ten dynamit někde uvnitř opravdu je. Kapitán Jamie, který je pořád kapitánem vězeňské stráže, také dodnes věří, že jsem ve věznici schoval dynamit. Zrovna včera přijel tu dálku ze San Quentinu do Folsomu, aby se ještě jednou pokusil ze mě vypáčit, kde je to schované. Je jasné, že si náramně oddechne, až budu oběšený.

KAPITOLA III

Celý den jsem ležel v kobce a týral si mozek přemítáním, proč mě stihl tenhle nový a nevysvětlitelný trest. Nepřišel jsem na nic jiného, než že na mě nějaký práskač shodil porušení vězeňského řádu, jen aby si udělal dobré oko u dozorců.

Kapitánovi Jamiemu se zatím mohla hlava rozskočit a chystal se na noční akci; Winwood obcházel čtyřicet vězňů s doživotními tresty, aby se připravili k útěku. Dvě hodiny po půlnoci byli v pohotovosti všichni dozorcí z celé věznice – i ti, kteří měli po denní směně a měli spát. Pak odbila druhá hodina s půlnoci a oni se vrátili do cel těch čtyřiceti doživotně odsouzených. Do všech současně. Cely se otevřely ve stejném okamžiku a ukázalo se, že muži, které Winwood označil, jsou všichni zcela oblečení, žádný nespí na pryčně a všichni vyčkávají těsně za dveřmi svých cel. To ovšem naprosto potvrdilo pravdivost celé té spleti lží, které vymyslel a propletl básník-padělatel pro kapitána Jamieho. Čtyřicet maníků s doživotními tresty bylo dopadeno v situaci, kdy byli připraveni k útěku z vězení. Ačkoli všichni shodně tvrdili, že útek naplánoval právě Winwood, nabízelo se vysvětlení, že se na tom později nějak domluvili. Ředitelská komise jako jeden muž uvěřila, že těch čtyřicet chlapů lže, aby si zachránilo krk. Stejně tak uvěřila komise pro podmíněné propuštění, protože ještě neuplynuly tři měsíce a Cecil

Winwood, padělatel a básník, nejdopornější zmetek, jakého kdy země nosila, byl propuštěn na svobodu.

Nu, víte, věznice či basa, jak se říká v trestaneckém argotu, je výborná škola pro cvičení ve filozofických úvahách. Žádný z vězňů zde nedokáže přežívat rok za rokem, aniž by se mu nezhroutily jeho nejmilejší představy a nejpohádkovější metafyzické bubliny. Učí nás, že pravda žije a každá vražda vyjde najevo. Tak vám mohu nabídnout ukázkou opaku, že totiž vražda pokaždé najevo nevyjde. Kapitán vězeňské stráže, donedávna úřadující správce Atherton i kompletní ředitelská komise – ti všichni věří, ještě teď, že je ve věznici dynamit, který nikdy neexistoval – pouze v přespříliš akcelerujícím mozku s prokluzujícími převody, který patřil degenerovanému padělateli a básníkovi Cecilu Winwoodovi. A Cecil Winwood je stále naživu, zatímco já, naprosto a absolutně nejnevinější ze všech, jichž se to týkalo, půjdu za několik krátkých týdnů na popraviště.

Teď vám musím vylíčit, jak můj poklid na samotce narušil příchod čtyřiceti doživotně odsouzených. Spal jsem, ale ozvalo se zadunění dveří, jimiž se vcházelo do sekce samovazeb, a to mě probudilo. „Další ubohý trouba,“ pomyslel jsem si, a hned mě napadlo, že teď asi dostává pořádně zabrat, když jsem slyšel šoupání nohou po podlaze, tupé nárazy úderů, prudké výkřiky bolesti, drsné nadávky a zvuky tahání těl. To proto, víte, že každého chlapa celou cestu na samotku dosmýkali.

Ozývala se kovová prásknutí, jak se na samotkách otvíraly jedny dveře po druhých a dovnitř putovalo jedno tělo za druhým. A pořád přicházely další a další skupinky bachařů a přivlékaly zbité odsouzence, které dozorcí mlátili i po cestě, a jícny samotek pohlcovaly zkrvavená těla mužů, kteří se provinili tím, že zatoužili po svobodě.

Když o tom tak zpětně přemýšlím, člověk musí být především filozof, aby přežil roky a roky prakticky nepřetržitých vjemů z takovýchto brutálních zážitků. Taky jsem takový filozof. Přečkal jsem v kriminále osm mučivých let a teď, když se jim nepovedlo zbavit se mě jinak, nakonec vyprovokovali státní mašinerii, aby mi navlékla na krk oprátku a zadržela mi dech váhou mého vlastního těla. Jistě, dobře vím o znaleckých dobrozdáních odborníků, že pád propadlištěm zlomí oběti vaz. A popravení, podobně jako Shakespearovi poutníci, se nevracejí, aby dosvědčili opak. Ale my, kteří žijeme ve vězení, známe případy utajené ve vězeňských kryptách, kdy se popravenému vaz nezlomil.

Je to vůbec legrační věc, tohle věšení lidí. Nikdy jsem oběšení neviděl, ale očití svědkové mi vyličili podrobnosti o desítkách poprav oběšením, takže vím, co mě čeká. Postaví mě na propadliště se spoutanýma nohama, spoutanýma rukama, na šíji mi utáhnou uzel, natáhnou na hlavu černou kápi a pak mě nechají spadnout dolů, dokud setrvačnou hmotnost mého klesajícího těla prudce nezastaví napjatý provaz. Pak se kolem mě sejdou doktoři; jeden po druhém vystoupí na stoličku, zachytí mě rukama, abych se přestal komíhat jako kyvadlo, přiloží mi ucho k hrudníku a budou počítat dohásínající srdeční ozvy. Někdy uplyne od otevření propadliště i dvacet minut, než se srdce úplně zastaví. Můžete mi věřit, že když člověka pověsí na provaze, co nejdříve se pak přesvědčí, zda je opravdu mrtvý.

Neustále odbíhám od svého vyprávění, abych společností položil nějakou otázku. Mám na tyhle odbočky a na své otázky právo, protože nebude trvat dlouho a vyvedou mě ven, aby mi právě tohle provedli. Jestli má údajně promyšlený systém uzlu a smyčky oběti zlomit vaz, a to podle údajně spolehlivého propočtu váhy oběti a délky lana, proč potom odsouzenci spoutají ruce i nohy? Společnost jako celek není schopná na tuto otázku odpovědět. Já ale vím, proč se to dělá: a ví to každý amatér, který se někdy připlétl k lynčo-

vání a viděl, jak oběť chňapne rukama vzhůru, sevře lano a snaží se uvolnit škrtící smyčku staženou kolem hrdla, aby se mohla nadechnout.

Další otázku položím těm uhlazeným a ve vatičce chovaným příslušníkům společnosti, jejichž duše nikdy nezabrouasila do končin pekla. Pročpak navlékají tu černou kápi přes hlavu a obličej popravovaného, než ho spustí propadlišťem? Nezapomínejte prosím, že zanedlouho navlečou tuhle černou kápi i na moji hlavu. Mám tedy právo se ptát. Není to snad proto, milí uhlazení občané, že tihle pohůnci od šibenic mají strach pohlédnout na výraz děsu, který ve tváři odsouzence vyvolají svým příšerným činem, a to ve vašem zastoupení a na váš příkaz?

Mějte prosím na paměti, že tuhle otázku nekladu ve dvanáctém století po Kristu, ani v Kristově době, ani dvanáct set let před Kristem. Já, jehož mají pověsit letošního roku, roku devatenáctistého třináctého po Kristu, se ptám vás, kteří nejspíš také vyznávají Krista, ptám se vás, neboť to budou vaši pohůnci, kdo mě vyvede na popraviště a kdo mi zakryje tvář černou kápí, protože by se neodvážili pohlédnout na tu hrůzu, kterou mi přivodí ještě zaživa.

A nyní zpátky k situaci v kobkách. Když oddusál i poslední dozorce a se zaduněním zapadly dveře uzavírající celé oddělení, všech čtyřicet zmlácených, zklamaných mužů začalo mluvit a ptát se. Ale hned vzápětí se ozval býčí řev, který všechny přehlušil – to obrovitý námořník Jack řečený Plachetka, který taky patřil mezi doživotně odsouzené, všechny utiřil, aby bylo možné zjistit, kdo všechno tam je. Kobky byly zaplněné a jejich obyvatelé se hlásili postupně podle čísel samotek. Tak se zjistilo, že všechny cely obývají důvěryhodní vězňové a neskrývá se mezi nimi žádný práskač, který by poslouchal, co nemá.

Jenom u mě si odsouzenec nebyli jistí, na čem jsou, protože jsem nebyl do jejich spiknutí zapletený. A tak mě chvíli vyslyšeli. Neměl jsem jim co říct, než že jsem ráno vylezl

ze samotky a z kazajky a bez jakéhokoli rozumného důvodu, alespoň pokud jsem věděl, mě zavřeli znovu do kobky, kterou jsem opustil jen na několik hodin. Moje klasifikace jako nepolepšitelného hovořila v můj prospěch, a tak se ostatní zanedlouho dali do řeči.

Jak jsem tak ležel a poslouchal, poprvé jsem se dozvěděl, že se chystal útěk z vězení. Zajímalo je jedině: „Kdo zpíval?“ Bavili se o tom celou noc. Marně mezi sebou hledali Cecila Winwooda a pochopitelně ho všichni podezřivali.

Nakonec Jack zvaný Plachetka konstatoval: „Chlapi, jedná se o tohle. Za chvíli bude ráno a pak nás začnou vyta-hovat ven a daj nám to pořádně vyžrat. Čapli nás oblečený a nachystaný zdrhnout. Winwood nás podrazil a zpíval. Budou nás tahat ven po jednom a nadělaj z nás sekanou. Je nás čtyřicet. Kdyby někdo zalhal, hned se to provalí. A tak každej z nás, až ho budou valchovat, jen poví pravdu, celou pravdu, a Bůh mu pomoz.“

A tam, v té černé díře člověčí nelidskosti, z jedné samotky ke druhé, s ústy naraženými na mřížích, čtyři desítky odsou-zenců na doživotí smrtelně vážně odprísáhly před Bohem, že povědí pravdu.

Ale jejich pravdomluvnost jim příliš nepomohla. V devět hodin přišli bachaři, hrdinové placení uhlazenými občany, kteří tvoří základ státu, důkladně prospaní a nasycení ma-sem. Ale my jsme nedostali žádnou snídani, ba ani žádnou vodu. A zmlácený člověk je náchylný k horečnatým stavům. Zajímalo by mě, můj čtenáři, zda si dokážeš představit nebo uhodnout aspoň náznak toho, co obnáší pojem zbitý člověk – nebo „zmasený“, jak tomu říkáme my vězňové. Ne, nebudu ti o tom povídat. Spokojím se s konstatováním, že ti zmláce-ní, horečkou týraní chlapi leželi sedm hodin bez vody.

Tedy v devět hodin se dostavili dozorcí. Nebylo jich mno-ho. Nebylo potřeba, abych jich přišlo bůhví kolik, proto-že otevřeli vždycky jen jednu kobku. Přinesli si násady od krumpáčů – příhodné náčiní k „ukáznění“ bezmocného člo-

věka. Pokaždé otevřeli jednu celu, jednu samotku po druhé, a odsouzenec na doživotí ztloukl a zbil na kaši. Počínali si nestranně. Dostal jsem stejné bití jako všichni ostatní. A to byl pouhý začátek, předehra k výslechům, které měl podstoupit každý muž zvlášť za asistence zvířecích surovců placených státem. Tohle byla jen taková ukázka, předpověď pro každého z nás, co můžeme očekávat ve výslechové místnosti.

Za svého pobytu ve vězení jsem prošel různými podobami horoucího pekla, ale zdaleka nejhorší, mnohem horší než to, co mi zanedlouho hodlají udělat, bylo to výjimečné peklo, které se během následujících dnů odehrávalo v oddělení samotek.

Long Bill Hodge, drsný horal, šel k výslechu jako první. Vrátil se za dvě hodiny – přesněji řečeno přinesli ho a hodili na kamennou podlahu jeho kobky. Pak odvedli Luigiho Polazza, sanfranciského gaunera z první generace potomků italských přistěhovalců. Poškleboval se a posmíval bachařům, kteří ho odváděli, a vykřikoval, ať si s ním dělají to nejhorší, co dovedou.

Nějakou chvíli nato Long Bill Hodge zvládl bolest natolik, že začal vnímat.

„Co je to za blbost s tím dynamitem?“ ptal se. „Kdo ví něco o nějakém dynamitu?“

Nikdo nic samozřejmě nevěděl, i když právě dynamit byl předmětem těch výslechů.

Luigi Polazzo se vrátil za necelé dvě hodiny, přinesli ho jako trosku blábolící v deliriu, takže nebyl schopen dát odpověď na žádnou z otázek, které na něho přšely ze všech stran a odrážely se ozvěnou od stěn chodby. Chlapi, které teprve čekalo to, co už on měl za sebou, velice toužili zjistit, co všechno s ním prováděli a jaké způsoby výslechu na něho použili.

Během následujících osmačtyřiceti hodin odvedli Luigiho ještě dvakrát k výslechu. Potom ho, už jako blekotajícího

imbecila, přemístili do křídla pro cvoky. Byl to silný chlap, měl rozložitá ramena a široký nos, mohutný hrudník a zdravou krev; bude ve vězeňské cvokárně blábolit ještě dlouho potom, co se já zhoupnu na provaze a uniknu mučitelům z kalifornských kriminálů.

Odváděli jednoho muže po druhém, nikdy dva naráz, a zpátky přinášeli trosky, každého bez výjimky, a nechali je blouznit a skučet do tmy. Jak jsem ležel v cele a poslouchal sténání a naříkání a všechno to škobrtavé blábolení, jakého je schopná bolestí zmatená mysl, nějak se mi vybavila matná reminiscence, jako bych někde a někdy seděl na nějakém vyvýšeném místě, bezcitný a pyšný, a poslouchal podobný chór sténání a skučení. Později, jak se ještě dozvíte, jsem tu vzpomínku určil přesněji, takže jsem věděl, že nárek a steny přicházely od otroků přikovaných k veslařským lavicím. Nesl se ke mně zdola a já, voják, jsem stál na zádi římské galéry. Tehdy jsem se jako velitel jednotky plavil do Alexandrie, odkud jsem pokračoval do Jeruzaléma... Ale tento příběh vám povím později. Zatím...

KAPITOLA IV

Zatím na mě doléhala hrůza, která zavládla v oddělení samovazeb po odhalení spiknutí, jehož cílem měl být útěk z věznic. Během nekonečných hodin čekání mě ani na okamžik neopustilo vědomí, že budu následovat odsouzence, kteří šli přede mnou, že mě bachaři vyvečou ven, budu muset přežít peklo výslechu, které museli prožít i oni, pak mě jako bezmocnou trosku přivlečou zpátky a pohodí mě na kamennou podlahu kobky vystavěné z kamene a uzavřené železnými dveřmi.

Přišli pro mě. Neomaleně, hrubě mě táhli pryč, nadávali a občas mě praštili, až jsem se ocitl před kapitánem Jamiem a správcem Athertonem, kteří se obklopili pultuctem bestialních dozorců najatých státem a placených z daní, kteří tam byli jen proto, aby provedli jakýkoli příkaz. Ale ani jich nebylo zapotřebí.

„Sedni si,“ řekl správce Atherton a ukázal na masivní židli s područkami.

A já, zbitý a bolavý, přeživší bez vody celou noc a celý den, ochablý hladem, zesláblý po výprasku, který jsem dostal nádavkem k pěti dnům na samotce a osmdesáti hodinám ve svěrací kazajce, omráčený kalamitou lidských osudů, plný úzkosti, co mě čeká, když jsem viděl, co se stalo s ostatními – já, celý roztřesený, zavržené dítě lidského tvora a někdejší profesor agronomie v tichém univerzitním městečku, já jsem zaváhal, mám-li přijmout tu výzvu a posadit se.

Správce Atherton byl velký mužský, silný chlap. Jeho ruce jako by vystřelily dopředu a sevřely mi ramena. Vůči jeho síle jsem si připadal jako stéblo slámy. Zvedl mě nad podlahu a mrštil mnou do židle.

„Tak,“ řekl, zatímco já jsem lapal po dechu a naprázdno polykal bolesti, „pověz mi o tom, Standingu. Vyplivni to – pěkně všechno od začátku, pokud jsi schopný si spočítat, co je pro tebe prospěšné.“

„Já nevím vůbec nic o tom, co se stalo...“ začal jsem.

Dál jsem se nedostal. Zavrčel jako zvíře a skokem byl znovu u mne. Opět mě zvedl do vzduchu a vrazil do židle.

„Žádné blbosti, Standingu,“ varoval mě. „Pěkně to ze sebe vysyp. Kde je ten dynamit?“

„Já o žádném dynamitu nic nevím,“ namítl jsem.

A znovu jsem se ocitl ve vzduchu a byl tvrdě zražen do židle.

Protrpěl jsem si rozmanité způsoby týrání, ale když na ně v poklidu mých posledních dní zavzpomínám, žádné trýznění se nedalo přirovnat k mučení v židli. Ten masivní kus nábytku byl po nějaké době nárazy mého těla rozbitý tak, že už se ani vzdáleně nepodobal původnímu tvaru. Přinesli jinou židli, a přišla chvíle, kdy byla zdemolována i ta druhá. Ale pokaždé byl k mání nový kus a nekonečné vyptávání na dynamit pokračovalo pořád dál.

Když se správce Atherton unavil, vystřídal ho kapitán Jamie; pak na jeho místo nastoupil bachař Monohan a donekonečna mě narážel do židle. A pořád jen dynamit, dynamit. „Kde je dynamit?“ a on nikde žádný nebyl. Víte, ke konci bych rád obětoval velkou část své nesmrtelné duše za pár kilo dynamitu, k němuž bych se mohl přiznat.

Nemám představu, kolik židlí porozbíjeli mým tělem. Bezpočtukrát jsem omdlel a ke konci výslechu už se to všechno slilo v jedinou noční můru. Napůl mě odnesli a napůl dostrkali zpátky do temnice. Když jsem přišel k vědomí, objevil jsem ve své kobce práskače. Bylo to bledý, mrňavý feťák,

který si kroutil krátký trest a jenž by za špetku drogy udělal cokoli. Jakmile jsem ho poznal, doplazil jsem se k mřížce ve dveřích a křičel jsem do chodby:

„Kamarádi, mám v cele práskače! Je to Ignatius Irvine. Dávejte si pozor, co říkáte!“

Ten výbuch kleteb a nadávek, který následoval, by otrásl sebedůvěrou i srdnatějšího člověka, než byl Ignatius Irvine. Ve své hrůze byl k politování, protože ze všech stran zazníval křik bolestí zkroucených doživotních odsouzců, kteří řvali jako zvířata a slibovali mu, že v následujících letech ho čekají strašné věci, až se s ním potkají.

Kdyby vězňové v kobkách skrývali nějaké tajemství, přítomnost donašeče by je donutila držet jazyk za zuby. Teď však – když přísahali, že budou mluvit pravdu – se před Ignatiem Irvinem bavili docela bez zábran. Velkou hádankou byl pro všechny ten dynamit, o kterém nevěděl žádný vůbec nic, zrovna jako já. Obrátili se na mě a prosili, abych se přiznal, pokud o dynamitu něco vím, a zachránil je všechny od dalšího trápení. A já jsem jim mohl jen po pravdě odpovědět, že o žádném dynamitu nemám potuchy.

Ještě než dozorcí odvedli práskače z mé cely, stačil mi prozradit něco, z čeho se dalo usuzovat, že ta věc s dynamitem je opravdu vážná. Podělil jsem se o to s ostatními, jak jinak: za celý den se v celé věznici neotočilo jediné kolo. Tisíce odsouzců, kteří ve vězení také pracovali, zůstaly zamčené v celách a zdálo se, že žádná z různých vězeňských dílen nebude fungovat dřív, dokud se nenajde jakýsi dynamit, který někdo schoval kdesi v kriminále.

A výslechy pokračovaly dál. Vězňové byli opět po jednom vyvlékáni z kobek a přivlékáni či přinášeni zpátky. Hlásili, že správce Atherton a kapitán Jamie už jsou tak unavení, že si oba vždycky na dvě hodiny dáchnou. Zatímco jeden spí, druhý vyslýchá. A spí oblečení rovnou v místnosti, v níž se mučitelé snaží jednoho za druhým zlomit čtyřicet silných chlapů.

A v temných celách hodinu od hodiny narůstalo naše šílenství z prodělávaného mučení. Protože jsem to prožil, můžete mi věřit, že oběšení je docela snadná věc v porovnání se způsoby, jimiž lze živé lidi trýznit tak, že skoro přijdou o život, ale pořád žijí. Já jsem stejně jako ostatní trpěl bolestí a žizní, ale byl jsem na tom o to hůř, že jsem si stále uvědomoval utrpení všech ostatních. Už dva roky jsem platil za nenapravitelného a můj mozek a nervy byly vůči utrpení zocelené. Vidět silného chlapa načisto zlomeného je hrozná věc. Kolem mě bylo pozavíraných současně čtyřicet zlomených silných mužů. Neustále někdo volal po vodě a oddělení samotek se změnilo v blázinec plný pláče, vzlykání, blábolení a zuřivých kleteb mužů postižených deliriem.

Chápete, v čem byl kámen úrazu? Naše pravda, čistá pravda, kterou jsme pořád tvrdili, byla zdrojem našeho zatracení. Když čtyřicet vězňů vypovídalo úplně shodně, mohli správce Atherton a kapitán Jamie dospět k jedinému závěru: tohle svědectví byla jen v paměti natlučená lež, kterou každý z těch čtyřiceti opakoval jako papoušek.

Z jejich pohledu byla situace vězeňské správy stejně zoufalá jako naše. Později jsem se doslechl, že telegraficky svolali ředitelskou komisi a do vězení naveleli dvě roty státní domobrany.

Nastalo zimní počasí, a mráz někdy pořádně štípe i v Kalifornii. V kobkách jsme neměli žádné přikrývky. Vezměte prosím jako fakt, že když se poraněné lidské tělo uloží na zmrzlý kámen, zakousne se do něho krutý chlad. Nakonec nám dali alespoň vodu. Vězeňští strážci s nadávkami a kletbami natáhli do oddělení kobek požární hadice a postupně nás, jednu celu po druhé, zaplavovali prudkým proudem vody, hodinu co hodinu, a naše už tak zmlácená těla znovu otloukali proudem z trysky a my jsme stáli po kolena ve vodě, po níž jsme předtím tak moc toužili, a teď jsme se naopak modlili, aby zmizela.

Měl bych vynechat popis toho, co se dál odehrávalo v oddělení samovazeb. Jen mimochodem zmíním prostý fakt, že nikdo z oněch čtyřiceti doživotně odsouzených už pak nebyl takový jako dřív. Luigimu Polazzovi už se nikdy nevrátil zdravý rozum. Long Billy Hodge pomalu přicházel o přičetnost, takže asi o rok později ho také přemístili do vězeňské cvokárny. Nu a po Hodgeovi a Polazzovi následovali i další, u jiných zas došlo k podlomení fyzického zdraví a padli za oběť vězeňské tuberkulóze. V průběhu následujících šesti let zemřela celá čtvrtina z těch čtyřiceti.

Když mě po pěti letech, která jsem prožil na samotce, odváželi ze San Quentinu k soudnímu procesu, znovu jsem zahlédl Jacka Plachetku. Moc jsem toho neviděl, protože po pěti letech ve tmě jsem na slunečním světle pomrkvával jak netopýr, ale přece jsem z Jacka viděl tolik, aby mě z toho zabořelo u srdce. Viděl jsem ho, když jsem přecházel napříč vězeňským nádvořím. Úplně mu zbělely vlasy a předčasně zestárl. Měl propadlý hrudník, vpadlé tváře. Ruce se mu třáslly jako při paralýze. Při chůzi vrávoral. A když mě poznal, zalily se mu oči slzami, protože i ze mě zůstala žalostná troska něčeho, co bývalo mužem. Vážil jsem čtyřicet kilo. Ve vlasech se mi bělalo několik šedivých pramenů a měl jsem je tak dlouhé, jak mi za pět let narostly, zrovna jako vousy. A také jsem se při chůzi kymácel, takže mi dozorci museli pomáhat, když mě převáděli přes oslnivě zářící prostranství vězeňského dvora. Mžourali jsme na sebe s Jackem a pod žalostným zevnějškem jsme poznávali jeden druhého.

Muži jako on se těší jistým výsadám dokonce i ve vězení, a tak si dovolil porušit pravidla a oslovil mě nakřáplým, rozehvělým hlasem.

„Ty jsi dobrej, Standingu,“ řekl se smíchem. „Tys dotedka nezazpíval.“

„Taky jsem nic nevěděl, Jacku,“ zašeptal jsem – nic lepšího než šepot jsem nesvedl, protože po pěti letech, kdy jsem

nemluvil, jsem skoro přišel o hlas. „Myslím si, že tady žádný dynamit nikdy nebyl.“

„To je jasný,“ zasmál se a dětinsky kýval hlavou. „Jen při tom zůstaň. Nikdy jim nic nepráskni. Jsi fakt lepší. Já před tebou smekám, Standingu. Tys nikdy nezazpíval.“

A dozorcí mě vedli dál a Jacka zvaného Plachetka jsem už nikdy neviděl. Bylo naprosto zřejmé, že dokonce i on uvěřil v mýtus týkající se dynamitu.

Dvakrát mě vyslychala kompletní ředitelská komise. Střídavě mě zastražovali a přemlouvali. Jejich stanovisko se rozčlenilo ve dva návrhy: když vydám dynamit, formálně mě potrestají třiceti dny v temnici a potom ze mě udělají důvěrníka ve vězeňské knihovně. Když budu paličatě trvat na svém a dynamit nevydám, zavřou mě na samotku až do konce trestu. V mém případě coby doživotně odsouzeného se to rovnalo izolaci v kobce až do konce života.

Ale kdepak, Kalifornie je přece civilizovaný stát. Ve sbírce právních předpisů žádný zákon o doživotní samovazbě neexistuje. Je to krutý, nezvyklý trest a žádný stát se neproviní tím, že by takový zákon přijal. Nicméně v dějinách Kalifornie jsem třetí člověk, který byl odsouzen k doživotí na samotce. Další dva byli Jake Oppenheimer a Ed Morrell. Brzy vám o nich povím víc, protože jsem s nimi roky hnil v celách mlčení.

Ano, ještě něco. Zanedlouho mě vyvedou ven a oběsí – ne, nebude to kvůli tomu, že jsem zabil profesora Haskella. Za to jsem dostal doživotí. Oběsí mě, protože mě shledali vinným fyzickým napadením a ublížením na zdraví. A to není žádný kázeňský přestupek. To je trestný čin, který je uvedené v trestních zákonech.

Mohu uvěřit, že jsem někomu přivodil krvácení z nosu. Neviděl jsem, že by skutečně tekla krev, ale jsou na to důkazy. Jmenoval se Thurston. Dozorce ze San Quentinu. Vá-

žil osmdesát kilo a byl zdravý jako buk. Já jsem nevážil ani čtyřicet, z dlouhého pobytu ve tmě jsem byl slepý jako netopýr a drželi mě tak dlouho zavřeného v těsném prostoru, že se mě na velkých otevřených prostranstvích zmocňovala závrať. Vlastně jsem byl ukázkovým příkladem počínající agorafobie, jak jsem velmi rychle zjistil toho dne, kdy jsem unikl ze samoty a praštil strážného Thurstona do nosu.

Udeřil jsem ho, když se mi postavil do cesty a pokoušel se mě chytit, a pak se mu spustila krev z nosu. A za tohle mě oběsí. Ve státě Kalifornie platí takový zákon, že když odsouzenec na doživotí jako já uhodí vězeňského dozorce, jako byl Thurston, dopustí se tím hrdelního zločinu. Jistě – to krvácení z nosu ho nemohlo obtěžovat déle než půl hodiny, ale i tak mě za to pověsí.

A to není všechno! V mém případě tenhle zákon platí až *ex post facto*. Čili neplatil v době, kdy jsem zabil profesora Haskellu. Vyhlásili ho teprve potom, co jsem u soudu dostal doživotní trest. A o to právě běží: kvůli doživotnímu trestu se na mě vztahuje zákon, který tehdy ještě ve sbírce právních předpisů vůbec nebyl. A kvůli postavení doživotního odsouzence budu oběšen za napadení s ublížením na zdraví, jehož jsem se dopustil vůči dozorci Thurstonovi. Je to očividný případ *ex post facto*, takže je to protiústavní.

Jakou váhu má však ústava a ústavní právníci, když jde o to, aby byl konečně zlikvidován nechvalně známý profesor Darrell Standing? Moje poprava se dokonce nestane ani precedentním případem. Před rokem, jak ví každý, kdo čte noviny, pověsili Jakea Oppenheimera, právě tady ve Folsomu, za velice podobný delikt... Jenomže on se nedopustil napadení s ublížením na zdraví vůči bachaři, kterému by tekla červená... Neúmýslně řízl kuchyňským nožem jiného trestance.

Je to zvláštní, tenhle život a chování lidí a zákony a jejich spletné cestičky. Tyhle řádky píšu ve stejné cele v oddělení

vrahů, kterou obýval Jake Oppenheimer, než ho odvedli na popraviště a naložili s ním tak, jak naloží i se mnou.

Upozorňoval jsem vás, že chci psát o mnoha věcech. Teď se vrátím ke svému vyprávění. Ředitelská komise mi dala na vybranou: postavení vězeňského důvěrníka a osvobození od práce u jutových stavů – pokud je zavedu k mytickému dynamitu; doživotní pobyt na samotce, pokud odmítnu vydat dynamit, který nikdy neexistoval.

Dali mi na rozmyšlenou čtyřiaadvacet hodin ve svěřací kazajce. Pak mě před ředitelskou komisí předvedli podruhé. Co jsem měl dělat? Nemohl jsem jim ukázat dynamit, který nebyl. Tohle jsem jim řekl a oni odpověděli, že jsem lhář. Řekli, že jsem těžký případ, nebezpečný člověk, morálně degenerovaný zločinec století. Pověděli mi ještě mnoho jiných věcí a potom mě dali odvést na samotku. Zavřeli mě do cely číslo jedna. V čísle pět ležel Ed Morrell. V čísle dvanáct zase Jake Oppenheimer. Ten už tam trávil desátý rok. Ed Morrell byl zavřený na samotce teprve rok. Odpykával si padesátiletý trest vězení. Jake Oppenheimer byl odsouzen na doživotí. A já zrovna tak. Z toho se dalo soudit, že my tři tady strávíme dlouhou dobu. A vida – přešlo teprve šest let a nikdo z nás už na samotce není. Jakea Oppenheimera oběsili. Z Eda Morrella udělali vrchního důvěrníka pro celý San Quentin a onehdy ho podmíněně propustili. A já sedím ve Folsomu a čekám na den, který soudce Morgan stanoví podle zákona a který bude mým dnem posledním.

Hlupáci! Jako by mou nesmrtelnost mohli uškrtit tím neohrabaným zařízením sestávajícím z provazu a popraviště! Budu se procházet, pokaždé znovu, bezpočtukrát, po této půvabné zemi. A budu chodit ve své tělesné podobě, budu princem a rolníkem, učencem i bláznem, budu zaujímat vysoké postavení i úpět pod jhem.

KAPITOLA V

Zpočátku jsem se v kobce cítil velmi osamělý a každá hodina se táhla k nepřečkání. Čas mi odměřovaly pravidelné výměny dozorců a střídání dne a noci. Den přinášel jen maličko rozjasnění, ale bylo to lepší než černočerná tma v noci. Na samotce byl den patrný jen jako slizký náznak kalného světla, které se tam prodíralo z vnějšího ozářeného světa.

Světlo nikdy nebylo dost silné na to, aby se v něm dalo číst. Kromě toho jsem neměl nic ke čtení. Člověk mohl jen ležet a přemýšlet a zase přemýšlet. Protože se nedalo spoléhat na zázrak, při němž bych z ničeho stvořil sedmnáct kilo dynamitu, mohl jsem coby odsouzenec na doživotí počítat s tím, že zbytek svých dní strávím v mlčenlivé temnotě.

Místo lůžka jsem měl na podlaze celý tenký slamník s napůl shnilou slámou. Přikrýval jsem se jednou tenkou špinavou dekou. Nebyla tu žádná židle, žádný stůl – nic než slamník a deka. Vždycky jsem spával jen několik hodin a hodně se věnoval přemýšlení. Když na samotce člověk myslí sám na sebe, po nějakém čase se mu z toho zvedá žaludek a jediným způsobem, jak tomu uniknout, je spánek. Řadu let jsem v noci nespal víc jak pět hodin. Tady jsem se spát naučil. Udělal jsem z toho hotovou vědu. Dokázal jsem prospat i deset hodin, pak i dvanáct a nakonec jsem to dotáhl na čtrnáct až patnáct hodin spánku denně. Dál už jsem ale

tu hranici posunout nedokázal, a proto jsem byl nucen bdít, ležet a přemýšlet a přemýšlet. A to je pro člověka s aktivním mozkiem cesta k šílenství.

Hledal jsem způsoby, které by mi umožnily mechanicky přečkat dobu bdění. Násobil jsem a umocňoval dlouhé řady čísel a díky koncentraci a pevné vůli jsem dospěl až k nejužasnějším geometrickým řadám. Dokonce jsem si pohrával s myšlenkou kvadratury kruhu... , až jsem zjistil, že začínám věřit v řešitelnost takové úlohy. Načež jsem si řekl, že i tohle je cesta k zešílení. vzdal jsem se tedy myšlenek na kvadraturu kruhu, i když vás mohou ujistit, že mi to připadalo jako velká oběť, protože duchovní cvičení spojená s tímto problémem představovala skvělého žrouta času.

V představách, které se mi jevily za víčky zavřených očí, jsem sestavil šachovnici a za obě strany jsem sehrával dlouhé partie, dokud neskončily matem. Když jsem se ale dopracoval ke skutečnému mistrovství ve vizualizované hře s mou vlastní pamětí, začalo mě to nudit. Bylo to jenom cvičení, a když jsem hrál za obě strany, nemohlo jít o skutečné soupeření. Pokoušel jsem se, a docela zbytečně, rozpolit svou osobnost, aby obě osobnosti mohly hrát proti sobě. Ale zůstával jsem stále jen jediným hráčem a nemohl jsem připravit žádný úskok ani strategii jedné strany, aby o tom okamžitě nevěděla i strana druhá.

A čas byl nesmírně těžký a vlekl se bez konce. Hrál jsem hry s mouchami. S obyčejnými domácími mouchami, které se vetřely do mé samoty podobně nenápadně jako kalné šedivé světlo; a zjistil jsem, že mají smysl pro hru. Ležel jsem například na podlaze cely a náhodně jsem vytyčil imaginární linii na stěně zhruba metr nad zemí. Dokud mouchy seděly nad touto čarou, nechával jsem je na pokoji. V okamžiku, kdy se snesly na zeď pod čáru, zkoušel jsem je chytit. Byl jsem opatrný, abych jim neublížil, a po nějaké době přesně věděly, kudy prochází ta imaginární linie. Když se jim začtělo si pohrát, snesly se pod čáru, a často se mnou i jediná

moucha hrála tuhle hru dobrou hodinu. Když se unavila, odletěla si odpočinout výš, do bezpečného prostoru.

Z deseti či více much, které se mnou žily, jenom jedna nejevila o tuhle zábavu žádný zájem. Zarytě se odmítala zapojit do hry, a protože pochopila, s jakým následkem musí počítat, pokud slétne pod čáru, velmi důsledně se vyhýbala nebezpečnému prostoru. Tahle moucha byla zádumčivý, nervlý tvor. Škaredila se na svět, jak říkají odsouzenci. Nehrála si dokonce ani s ostatními mouchami. To, že hru odmítala, pramenilo z její povahy, ne z fyzických možností.

Můžete mi věřit, že jsem všechny ty mouchy rozeznával. Překvapovalo mě, kolik rozdílností jsem mezi nimi našel. Každá byla zcela určitým individuem – nejen velikostí a zbarvením, silou nebo rychlostí letu, ale také způsobem letu a vrtochy, které jsem u nich pozoroval, když měnily směr nebo se vrhaly vpřed, když kroužily jedním směrem nebo se obracely do protisměru, jak se dotýkaly nebezpečné stěny a hned zase odlétaly nebo se v těch místech jen klamavě stěny dotkly, aniž by usedly. Podobně ostře se odlišovaly i v nejdrobnějších odstínech mentality a temperamentu.

Poznal jsem nervózní jedince i flegmatiky. Jedna byla o něco menší a ta občas upadala doslova do zuřivosti, ať už vůči mně, nebo vůči ostatním mouchám. Viděli jste někdy hříbě nebo telátko, jak vyhazuje kopýtky a bláznivě běhá po pastvině z čistého přebytku energie a radosti? Byla tam jedna moucha, mimochodem můj nejbystřejší protihrač ze všech, která třikrát nebo čtyřikrát v rychlém sledu usedla na zakázanou část zdi a pokaždé dokázala uniknout před sametově jemným pohybem mé ruky – její úspěch ji tak rozrušil a rozjařil, že mi začala plnou rychlostí kroužit kolem hlavy, v letu uhýbala sem a tam, obracela se, vrtěla, ale neustále zůstávala v hranicích těsného kruhu, v němž oslavovala své vítězství a mou porážku.

Také jsem dokázal předem odhadnout, kdy se některá z much rozhodla, že si se mnou bude hrát. Jenom v tomto

samotném ději jsem rozlišoval na tisíc drobných detailů, jimiž vás nebudu unavovat, i když tyto drobnosti mi sloužily k tomu, abych během první fáze svého pobytu na samotce nepropadal naprosté nudě. Jedno vám však musím povědět. Pro mě to byla opravdu významná událost – stalo se, že ta jedna nabručená moucha, která si se mnou nikdy nehrála, v okamžiku nějaké roztržitosti přistála na část stěny, pro kterou platilo tabu, a já jsem ji okamžitě polapil. Abyste věděli, dobrou hodinu potom trucovala.

Na samotce se hodiny nekonečně vlekly; nemohl jsem je všechny prospat ani je strávit hrou s mouchami, byť by byly docela inteligentní. Mouchy jsou jen mouchy a já jsem byl člověk s lidským mozkem; a můj mozek byl vytrénovaný a aktivní, nacpaný poznatky z vědy a kultury, a neustále se nalézal ve značném napětí z potřeby něco dělat. A já jsem neměl vůbec nic na práci, a tak mi myšlenky zabíhaly k marným úvahám. Například na téma zjišťování pentózy a methyl-pentózy v hroznech a ve víně, kterému jsem zasvětil poslední letní prázdniny ve vinařství v Asti. Nechybělo mnoho a byl bych své experimenty dokončil. Říkal jsem si, zda v nich pokračuje někdo jiný, a pokud ano, s jakými výsledky?

Pochopte, pro mě byl svět venku docela mrtvý. Dovnitř neprosakovaly žádné novinky. Vědecký vývoj se ubíral rychle kupředu a mě zajímaly tisíce otázek. Kupříkladu výsledky mé teorie hydrolýzy kaseinu trypsinem, na níž ve své laboratoři pracoval profesor Walters. Podobně se mnou spolupracoval profesor Schleimer na detekci fytoosterolů ve směsích živočišných a rostlinných tuků. Práce na tomto projektu jistě pokračuje i dál, ale s jakými výsledky? Už samotné pomyslení na všechnu tu činorodou práci vně zdí věznice a na to, že se na ní nemohu podílet, ba že se o ní dokonce vůbec nic nedoslechnu, mě přivádělo k šílenství. A já jsem zatím mohl jen ležet na podlaze cely a hrát hry s mouchami.

A přece v oddělení samotek nepanovalo naprosté ticho. Krátce poté, co mě tam zavřeli, jsem začal slyšet nepravidelné tiché a slabé klepání. Z větší dálky jsem zaslechl ještě tišší, tlumené ťukání. Do klepání se neustále vtíralo vrčení dozorce. Občas, když se ťukání ozývalo příliš vytrvale, přivolal dozorce posilu a podle zvuků, které následovaly, jsem poznal, že poutají muže do svěracích kazajek.

Vysvětlení těch klepavých zvuků nebylo obtížné. Bylo mi známo, stejně jako každému vězni v San Quentinu, že dva muži trvale umístění v samotkách jsou Ed Morrell a Jake Oppenheimer. A věděl jsem, že se ti dva domlouvají klepáním na stěnu a že za to bývají trestáni.

Byl jsem stoprocentně přesvědčen, že jejich kód nemůže být složitý, a přece jsem se mnoho hodin marně snažil jej rozluštit. Byl jsem si jistý, že musí jít o jednoduchý kód, ale pořád se mi zdálo, že jejich klepání nemá ani hlavu ani patu. A když jsem se vyklepávané znaky konečně naučil, ukázalo se, že je to skutečně jednoduché, a nejjednodušší ze všeho byl trik, kterého používali a který mě tak mátl. Nejenže měnili bod abecedy, v němž kód začínal, ale měnili ho pro každou vyklepávanou konverzaci, ba často i uprostřed zprávy.

Nuže, nadešel den, kdy jsem zachytil kód ve správném počátečním bodu a vyslechl jsem dvě zřetelné věty jejich rozhovoru, a když se bavili podruhé, nepochytil jsem ani slovo. Ale tehdy poprvé!

„Pověz–Ede–kolik–bys–zrovna–ted’–dal–za–hnědý–papírky–a–paklík–Bull–Durhamu?“ ptal se ten, který klepal z větší dálky.

Skoro jsem radostí vykřikl. Probíhal zde skutečný rozhovor! Existovalo tu společenství vězňů! Dychtivě jsem naslouchal bližšímu poklepávání, které musel podle mého obstarat Ed Morrell, jež neslo odpověď:

„Dal–bych–dvacet–hodin–sešněrovanej–ve–vestě–za–pěticentovej–paklík–“

A do toho zavrčel dozorce a zprávu přerušil: „Nech toho, Morrelle!“

Laik by si mohl myslet, že to nejhorší, co může člověka potkat, je být zavřený k doživotnímu trestu na samotce, a že obyčejný dozorce nemá žádné prostředky, jak vynutit splnění svého příkazu, aby se s klepáním na stěnu přestalo.

Jenže je tu ještě svěrací kazajka. A hladovění. Také odpírání vody. Zůstává i fyzické týrání. Člověk zavřený v úzké kobce je prakticky bezmocný.

A tak ťukání utichlo, ale večer, když se ozvalo znovu, jsem měl uši nastražené. Podle předešlé domluvy změnili počáteční písmeno kódu. Ale já už jsem na ten fígl přišel a za několik dní opět začali vyťukávat v tom kódu, kterému jsem rozuměl. Nečekal jsem na vyzvání.

„Ahoj,“ vyklepá jsem.

„Ahoj, cizince,“ odťukal mi Morrell odpověď a od Oppenheimerova zaznělo: „Vítej v našem světě.“

Zajímalo je, co jsem zač, na jak dlouho mě zavřeli na samotku a čím jsem si ten trest zasloužil. Ale všechny odpovědi jsem zatím odložil, abych napřed pochopil jejich systém záměny počátečních písmen kódu. Když mi to objasnili, začali jsme si rozprávět. Byl to významný den, protože ze dvou doživotních odsouzců náhle byli tři, i když mě zatím mezi sebe přijali jen na zkoušku. Mnohem později mi vysvětlili své obavy, že bych mohl být nasazeným donašečem, jehož úkolem bylo nastražit na ně nějaký podraz. Přesně to už se dřív přihodilo Oppenheimerovi, jenž pak tvrdě zaplatil za důvěru, kterou věnoval provokatérovi nastrčenému do samotky správcem Athertonem.

Překvapilo mě – a přiznávám, že i naplnilo pýchou –, že mě oba spoluvězňové znali jako nepolepšitelného odsouzence. Moje sláva, či spíš nechvalná proslulost, pronikla i do toho hrobu pro živé, který Oppenheimer obýval už deset let.

Měl jsem jim mnoho co povídat o dění ve věznici i ve vnějším světě. O spiknutí čtyřiceti vězňů s doživotními tresty,

kteří se rozhodli uprchnout z vězení, o pátrání po údajném dynamitu a o zrádné intrice, kterou nastrojil Cecil Winwood, nevěděli vůbec nic. Vysvětlili mi, že díky strážným občas pro-
sáknou i do oddělení samotek nějaké novinky, ale už pár měsíců nezaslechli nic nového. Ve směně dozorců, kteří zde měli zrovna službu, se sešla obzvlášť zákeřná a mstivá individua.

Den co den, ať měl službu kterýkoli strážný, se ozývaly nadávky a hrozby, kdykoli jsme začali ťukat na stěny. Ale nemohli jsme si pomoci. Dvě živé mrtvolky se rozrostly na tři a měli jsme si toho hodně co říct, a přitom způsob naší domluvy byl zoufale pomalý, navíc jsem nebyl zdaleka tak zběhlý ve vyťukávání kódů jako oni.

„Počkej, až přijde dnes na noční šichtu Držkoun,“ vyklepal mi Morrell. „Většinu směny prospí a můžeme si klidně povídat.“

Tu noc jsme si náramně poklábosili! Ani na mysl nám nepřišlo, že bychom měli spát. Držkoun Jones byl obtloustlý, zlomyslný, zatrpklý chlap; byli jsme však vděční za to, že je tak tlustý, protože ho to ponoukalo, aby si občas zdříml. Jenomže naše neustálé klepání na zeď ho rušilo ze spánku a tak ho to otravovalo, že na nás neustále řval. A taky ostatní noční strážní nás proklínali v jednom kuse. Ráno hlásili, že jsme celou noc klepali na stěny a za svůj malý svátek jsme tvrdě zaplatili; v devět se dostavil kapitán Jamie s několika dozorcí, aby nás všechny sešněrovali do svěracích kazajek. Až do devíti ráno následujícího dne, plných čtyřadvacet hodin, jsme leželi svázaní a bezmocní na podlaže, bez jídla a vody – tak se nám odvděčili za to, že jsme si popovídali.

Ach, ti dozorcí ale byli prasata! Zacházeli s námi tak, že jsme se sami museli změnit v tvrdá zvířata, abychom vůbec přežili. Z tvrdé práce narostou mozoly. Tvrdí strážní vychovávají tvrdé vězně. A tak jsme si i dál povídali a občas za to zaplatili sešněrováním do kazajky. Nejlépe se nám rozprávělo

v noci, a když náhodou postavili do služby nějakého náhradního dozorce, často jsme komunikovali celou směnu.

Pro nás, kteří jsme žili ve tmě, nebyl mezi dnem a nocí velký rozdíl. Mohli jsme spát v kteroukoli dobu a jen občas bylo možné se domlouvat. Povídali jsme si o tom, jak jsme žili dřív, a dlouhé hodiny jsme s Morrellem mlčky leželi a Oppenheimer tichým ťukáním vytrvale a pomalu líčil příběh svého života. Počínaje dětstvím v sanfranciském slumu přes školu, kterou dostal po příchodu ke gangu, a zasněžení do všeho špatného, když coby čtrnáctiletý kluk sloužil jako poslíček ve čtvrti vykřičených domů, přes první protizákonné činy, které spáchal, až po krádeže, loupeže a zradu kamaráda a vraždy, ke kterým docházelo ve vězení.

Jake Oppenheimer získal přezdívku „Člověk-tygr“. Jakýsi nedovtipný reportér začal razit tohle pojmenování, jež dlouho přežije člověka, kterému je přiřknou. Navzdory všemu jsem v Oppenheimerovi shledával všechny hlavní rysy pravé lidskosti. Byl důvěryhodný a věrný. Vím o případu, kdy se nechal raději potrestat, než by udal kamaráda. A byl odvážný. Taky trpělivý. Dokázal se obětovat – o tom bych mohl hodně vyprávět, ale na to nebudu mít čas. A vášnivě prahl po spravedlnosti. To, že zabíjel ve vězení, bylo právě projevem jeho extrémního smyslu pro spravedlnost. A skvěle mu to myslelo. Doživotní trest ani deset let na samotce jeho mozek nijak neotupily.

Taky Morrell, výborný kamarád, měl bystrou hlavu. Vlastně mohu říct, a protože zanedlouho zemřu, mám právo to říct bez toho, že bych vzbuzoval nějaké podezření z neskromnosti, tedy mohu říct, že tři nejbrilantnější mozky v celém San Quentinu, od vrchního správce až k poslednímu vězni, společně hnily v kobkách oddělení samovazeb. A když si teď, na konci života, vybavuji všechno, co jsem prožil, jsem v pokušení prohlásit, že silná mysl se nikdy nepoddá. Hloupí, obávaní chlapi, muži neobdaření zanícením pro spravedlnost a mistrovskou nebojácností – to jsou lidé, kteří představu-

jí vzor kriminálního. Děkuji všem bohům, že jsme s Jakem Oppenheimerem a Edem Morrellem nebyli vzorovi vězňové.

KAPITOLA VI

Na nepřesné dětské charakteristice vzpomínky jako něčeho, co člověk zapomíná, je přece jen víc než zrno pravdy. Schopnost zapomínat se váže na zdravý rozum. Neustále si něco pamatovat, to znamená být posedlý, šílený. Takže problém, kterému jsem čelil v samovazbě, kde se mě neustále pokoušela ovládnout snaha vzpomínat, spočíval v tom, jak zapomenout. Když jsem laškoval s mouchami nebo hrál sám se sebou šachy či rozprávěl klepáním klouby prstů do stěny, tak jsem částečně zapomínal. Toužil jsem však zapomenout úplně.

Vybavovaly se mi vzpomínky z chlapeckých let, vzpomínky na jiné časy a jiná místa – „táhnoucí se mračna slávy“, jak říká Wordsworth. Měl-li člověk tyto vzpomínky jako chlapec, nedojde k jejich nenapravitelné ztrátě, když doroste v muže? Je tento zvláštní obsah chlapeckého mozku dokonale vymazán? Nebo tam vzpomínky na jiné doby a jiná místa stále někde jsou, spící, uzavřené v samotkách mozkových buněk podobně, jako jsem zavřený já v sanquentinské kobce?

O doživotních věznicích zavřených na samotkách se vědělo, že se dokážou zotavit a znovu pohlédnout na slunce. Proč by potom nemohly ožít i chlapecké vzpomínky na jiné světy?

Jenomže jak? Usoudil jsem, že je to možné pouze naprostým zapomněním na současnost a na minulost zahrnující dospělý věk.

A znovu: jak? Snad by se to dalo zařídit hypnózou. Jestliže se vlivem hypnózy daří uspat člověka, který je při plném vědomí, načež procitne podvědomá mysl, pak bylo cíle dosaženo, je možné otevřít dokořán všechny žalární dveře v mozku a vězeň může vyjít na slunce.

Tak jsem o té věci uvažoval – a dozvíte se, s jakým výsledkem. Ale nejprve vám musím vyložit, jak jsem coby chlapec k těmto vzpomínkám na jiné světy přišel. Prožíval jsem silné pocity v oněch mračnech slávy, která jsem si přitáhl z dřívějších životů. Jako každý kluk jsem byl posedlý myšlenkou, že v nějaké jiné době jsem byl jiným tvorem. To se dělo v průběhu mého sebeuvědomování, ještě než proud toho všeho, čím jsem kdy byl, ztuhl v kadlubu do osobnosti, kterou lidé několik let znali jako Darrella Standinga.

Dovolte, abych vám vypověděl jednu příhodu. Stalo se to na naší staré farmě nahoře v Minnesotě. Bylo mi skoro šest let. Tehdy v našem domě přespával misionář, který se nedávno vrátil z Číny do Spojených států, a pak ho Misijní společnost poslala sbírat příspěvky od farmářů. Po večeři mi maminka pomáhala s převlékáním na noc a misionář ukazoval fotografie ze Svaté země.

To, co vám teď povím, bych už dávno zapomněl, kdybych v dětství tolikrát neslyšel otce, jak tu příhodu vypráví užaslým posluchačům.

Při pohledu na jednu fotografii jsem vykřikl a dychtivě jsem si ji prohlížel, než jsem ji zklamaně odložil. Náhle se mě zmocnil pocit, jako bych ten obrázek velmi dobře znal, třeba jako kdyby na fotografii byla naše stodola. A pak mi zase přišel docela nepovědomý. Ale jak jsem si jej prohlížel důkladněji, vrátil se mi zneklidňující dojem, že je mi to místo povědomé.

„Davidova věž,“ řekl misionář mamince.

„To není pravda!“ vykřikl jsem důrazně.

„Chceš říct, že se tak nejmenuje?“ zeptal se misionář.

Přikývl jsem.

„Jak se tedy jmenuje, chlapče?“

„Jmenuje se...“ začal jsem, ale pak jsem ochable dořekl: „Zapomněl jsem to.“

Po chvílce jsem pokračoval: „Teď vypadá trochu jinak. Postavili ji hrozně vysokou.“

Misionář vyhledal jinou fotografii a podal ji matce.

„Byl jsem tam před šesti měsíci, paní Standingová.“ Ukázal prstem. „Tohle je Jaffská brána, kterou jsem prošel a mířil rovnou k Davidově věži, tady, na snímku vzadu, jak mám prst. Odborníci se v té věci zcela shodují. Bývala známá pod jménem el Kul'ah...“

Prerušil jsem ho a ukázal na hromady zdiva při levém okraji snímku.

„Tadyhle někde,“ řekl jsem. „To jméno, co jste zrovna řek, používali Židi. Ale my jsme jí říkali nějak jinak. Říkali jsme jí... Zapomněl jsem to.“

„Jen si toho kluka poslechněte,“ zasmál se otec. „Jako kdyby tam někdy byl.“

Přikývl jsem, protože v tom okamžiku jsem si byl jistý, že jsem tam opravdu byl, i když tehdy ta místa vypadala docela jinak. Otec se smál ještě víc, ale misionář si myslel, že si z něho dělám legraci. Podal mi další obrázek. Byl to pustý kraj bez stromů a rostlin, plytký kaňon a v něm ruiny s mírně skloněnými zdmi. Uprostřed snímku se krčil houfek chatrčí s plochými střechami.

„Tak, mládenče, copak je tohle?“ zeptal se misionář.

A mně se to jméno vybavilo!

„Samaří,“ odpověděl jsem okamžitě.

Otec pobaveně spráskl ruce, matku zjevně ohromilo mé šaškování a misionář se zatvářil pěkně otráveně.

„Chlapec má pravdu,“ řekl. „Je to osada v Samaří. Procházel jsem tudy. Proto jsem si ten obrázek koupil. A řekl bych, že váš klučík podobné fotografie už viděl.“

To ovšem otec s matkou popřeli.

„Ale na tom obrázku to vypadá zas jinak než doopravdy,“ řekl jsem, protože jsem po celou tu dobu v paměti rekonstruoval scénu tak, jak jsem ji znal. Všeobecný ráz krajiny a linie vzdálených kopců byly stejné. Rozdíly jsem nahlas komentoval a ukazoval prstem.

„Ty domy stojej někde tady, ale kolem jsou stromy, spousta stromů, a taky tráva a velký stádo koz. Pasou je dva kluci, zrovna jako kdybych je tuhle viděl. A tadyhle jde spousta lidí za jedním člověkem. Někde tady –,“ ukázal jsem do míst, kam jsem situoval vesnici, „– jsou nějakí... asi poutníci. Nemaj na sobě vůbec nic, jen nějaký hadry. A všichni jsou nemocní. Na obličejích, na rukách i nohách maj samý boláky.“

„Ten příběh asi zaslechl v kostele nebo někde – víte, myslím tu pasáž z Lukáše o uzdravení malomocných,“ zabručel misionář se spokojeným úsměvem. „Kolik těch nemocných poutníků by tam mělo být, hochu?“

Uměl jsem počítat do sta, už když mi bylo pět nebo tak nějak, takže jsem v duchu pečlivě přepočítal lidi ve skupině a oznámil jsem:

„Deset. Všichni mávaj rukama a hulákaj na ty ostatní lidi.“

„Ale oni k nim nejdou blíž, nebo ano?“ zněla další otázka.

Zavrtěl jsem hlavou. „Jen tam tak stojej a pořád volaj, jako kdyby měli nějaký trápení.“

„Mluv dál,“ vybízeli mě misionář. „Co se děje pak? Co dělá ten člověk, jak jsi povídal, že za ním jde zástup lidí?“

„Všichni zůstali stát, a on něco vykládá těm nemocným. I ti kluci s kozama se zastavili a koukaj. Všichni na to koukaj.“

„A dál?“

„To je všechno. Ti nemocní jdou k těm domům. Už nepokřikujou, a už ani nevypadaj jako nemocní. A já sedím na svém koni a taky na to koukám.“

V té chvíli se mí tři posluchači rozesmáli.

„A jsem velkej chlap!“ vykřikl jsem rozezleně. „A mám velkej meč!“

„Těch deset malomocných Kristus uzdravil před Jerichem na své cestě do Jeruzaléma,“ vysvětloval misionář mým rodičům. „Chlapec asi byl na nějakém předvádění kouzelné lampy a viděl snímky slavných obrazů.“

Ale matka ani otec si nepamatovali, že bych někdy viděl kouzelnou lampu.

„Zkuste mu ukázat jiný obrázek,“ navrhl otec.

„Je to všechno jinačí,“ stěžoval jsem si, když jsem prohlížel pohlednici, kterou mi misionář podal. „Nic tady není stejný, jenom tenhle kopec a ty kopce kolem. Tadyhle by měla vést taková rozbitá cesta. A tuhle by měly bejt zahrady, stromy, a domy schovaný za velkejma kamennejma zdma. Tuhle, na druhý straně, jak jsou ty díry ve skále, tam měli bejt pohřbívání mrtví lidí. A vidíte tadyhle? Tady házeli na lidi kame-ní, dokud je nezabili. To jsem ale nikdy neviděl. Jenom mně o tom říkali.“

„A co ten kopec?“ zeptal se misionář, ukazuje do středu snímku na místo, o které měl fotograf zřejmě hlavní zájem. „Můžeš nám říct, jak se ten kopec jmenuje?“

Zavrtěl jsem hlavou.

„Žádný jméno nikdy neměl. Oni tam zabíjeli lidi. Viděl jsem to místo víckrát.“

„Tentokrát se shoduje s názorem většiny autorit,“ pravil misionář se zjevným uspokojením. „Ten kopec, to je Golgota nebo také Kalvárie čili ‚místo lebek‘, chcete-li – to pojmenování dostala proto, že připomíná lebku. Vidíte tu podobnost? Právě tam byl ukřižován...“ Odmlčel se a obrátil se na mě. „Kohopak tam ukřižovali, ty náš malý mudrlante? A co jiného tam ještě vidíš?“

Ano, něco jsem tam viděl – otec mi říkal, že jsem na obrázek vyvalil oči, ale vzdorně jsem zavrtěl hlavou a odsekl:

„Nic vám nebudu vykládat, když se mi smějete. Viděl jsem, jak tam zabili moc a moc lidí. Přitloukli je a vyzdvihli

do vejšky, a trvalo to hrozně dlouho. Viděl jsem – ale to vám nepovím. Já nelžu. Zeptejte se táty a mámy, jestli lžu. Kdybych lhal, táta by ze mě vyrazil duši. Klidně se ho zeptejte.“

A od toho okamžiku už ze mě misionář nedostal jediné slovo, i když mě lákal na další pohlednice, jež mi v paměti vyvolávaly záplavu obrazů, z níž se mi až točila hlava, a přinášely mi na jazyk povodeň slov, ale já jsem zachmuřeně vzdoroval a překonal to.

„Z chlapce by jednou mohl být velký biblický učenec,“ povídal misionář otci a matce, když jsem jim dal pusu na dobrou noc a šel spát. „Jinak se s tou bohatou představivostí taky může stát úspěšným spisovatelem románů.“

Což dokládá, jak se prococtví může mýlit. Já tu sedím v oddělení vrahů a píšu tyto řádky v posledních dnech svého života, či spíš v posledních dnech života Darrella Standinga, než ho odvedou a svrhnu do tmy na konci provazu, a usmívám se pro sebe. Nestal se ze mě ani znalec Bible ani romanopisec. Naopak, než mě pohřbili na půl desítky let do vězeňských kobek mlčení, byl jsem vším možným, co misionář nepředpověděl – stal jsem se zemědělským odborníkem, profesorem agronomie, specialistou na vědeckou eliminaci zbytečných pohybů, mistrem ve zvyšování účinnosti fungování farem a pečlivým laboratorním vědcem v oboru, pro který je základním předpokladem úspěchu přesnost a vášnivě zaujetí pro práci s mikroskopem.

V teplém odpoledni sedím v oddělení vrahů a od zapisování vzpomínek mi utíká mysl ke konejšivému bzukotu much, které ospale krouží vzduchem, a občas zaslechnu nějakou větu z tichého rozhovoru, který vedou černošský vrah Josephus Jackson v cele po mé pravici a Bambeccio, italský vrah po mé levé straně. Z jedné kobky do druhé vedou rozhovor, který se nese sem a tam kolem mých mřížových dveří, a zabývají se v něm dezinfekčními a jinými blahodárnými účinky žvýkacího tabáku na tělesná zranění.